

TRETTIO METER UNDER JORD

BERÄTTELSE FRÅN EN SMUGGLARES VARDAG

Skådespelaren Rikard Björk har tidigare rest med ISM till Palestina, och i somras begav han sig återigen iväg med målet att ta sig in i Gaza. Den här gången nådde Rikard Björk inte sin slutdestination, men han träffade "Ali" – palestiniern som lever på att arbeta i de tunnlar där mängder av livsnödvändiga varor fraktas in i Gaza varje dag.

Ali och jag är jämngamla. För mig tar det en halvtimme hem från jobbet. Ali reser fyrtio mil genom en öken. Jag går på en spårvagn. Ali kryper ned i en underjordisk tunnel. Att passera taxegränsen mellan Göteborg och Mölndal kostar en extra tia. Tunnelägaren tar hundra dollar ur Alis hand. Spårvagnen rullar tryggt på räls och det är sällan trångt. Ali kryper på alla fyra i ett syrefattigt schakt. Mellan honom och markytan är det trettio meter och tiotusentals ton jord.

Kairo International Airport, plats för kaos och kulturkrock är var vi bestämt möte med vår palestinske kontakt.

Vi är fyra unga svenskar med slutdestination Gazaremsan, vilket får de flesta påträngande taxichaufförer att lämna oss ifred. Utanför transithallen slår jag ett tjugosiffrigt nummer på en mynttelefon, sedan väntar vi.

Strax dyker en arabisk James Dean med kaffebruna ögon upp framför oss. "Salam alaikum al sdiqai, ahlan wa sahlan fiel Kairo – Fred med er mina vänner, välkomna till Kairo".

Vi kan kalla honom Ali. Han kommer från Sheikh Radwan på norra Gazaremsan. Ursprungligen är hans familj ifrån den nu uttraderade byn Gora, dagens Ashkelon.

I väntan på vårt försenade bagage berättar han öppenhjärtigt över en kopp te om hur han kom att bli tunnelsemugglare.

"Du ska ha klart för dig att jag ville fullfölja min utbildning. Jag gick ut

gymnasiet, naturvetenskap, med goda betyg och började studera vid universitetet. Men det var kostsamt och jag var tvungen att låna pengar av mina vänner. Efter en termin var det för mycket för mig och min familj. Ingen av oss har jobb så det var omöjligt att betala tillbaka skulden. Jag fick avbryta mina studier och leta efter arbete. Egentligen fanns det bara ett alternativ och jag tänkte säkert igenom det tusen sinom tusen gånger innan jag började arbeta med tunnlar. Jag undrar om det är mitt öde? Det känns som att kvävas."

Solen och med den dagens hetta har lämnat världens moder. Vi sover i en minibuss, nu i höjd med Suezkanalen.

Klockan är halv två på natten när vi fastnar i vägspärren. Sidodörren öppnas och utanför står ett tiotal egyptiska soldater och stirrar på oss. Befälet, en ung man som kompletterar sin uniform med en t-shirt med ett amerikanskt tryck, ser bekymrad ut. Intill honom står en orolig Ali och för vår talan. Befälet lyssnar halvhjärtat på och ser inte ut att veta vad han ska göra med oss.

Bland militären sprids rykten om hur Mossad opererar under täckmantlar som journalister och turister. Det senaste halvåret har turismen nått ett bottenrekord så det är inte varje natt fyra svenskar vill korsa Sinaiöknen.

Soldaterna håller hårt om sina automatkarbiner och stämningen är allt annat än munter.

Befälet spänner ögonen i gruppens enda man, mig, och frågar "Swediyeh"? Vi är smått panikslagna och soldaterna tämligen nervösa. Ska jag komma ur det här måste jag spela på hemmaplan, tänker jag. För mitt inne föreställer jag mig hur minibussen består av åtta stolar i ett teaterlokal.

Soldaterna blir till skådespelare i en banal improvisationsövning. Jag ger ifrån mig stor gäspning, gnuggar ett finger mot ögat och svarar samtidigt självsäkert på arabiska "Du tror kanske att vi är palestinier".

Min medspelare tittar storögt på mig och sen spricker han upp i ett stort leende. "Jasså, ni är inte palestinier?", skrattar han. Fem minuter senare sitter jag på hans kontor och röker mitt livs första cigarett och kämpar med att upprätthålla illusionen av att jag förstår hans anekdoter.

Stämningen är gemytlig och lite ursäktande avslutar befälet pratstunden med "Vänd tillbaka till Kairo och återkom imorgon med fler papper".

Det är en besviken Ali som kör oss tillbaka mot huvudstaden.

"De vet mycket väl vem jag är och vart jag ska. Mitt jobb är att hämta varor i Kairo och ta med dem till Gaza. På vägen får jag stanna och betala tull i vägspärrens. I den egyptiska delen av Rafah vet polisen var tunnlar är och vad vi tar in. De släpper igenom oss för höga mutor. Tunnlar har gjort många egyptiska polischefer rika. Förr ville de ha hundra egyptiska pund för att titta åt ett annat håll. Nu gäller det samma i dollar".

Efter det som kommit att kallas den egyptiska "revolutionen" är militärregimen på sin vakt. Relationen med Israel, Hamas, beduiner, salafister och Muslimska brödrskapet är oklara och varierar mellan och inom olika myndigheter.

Sedan en tid tillbaka finns en ökad militär närvaro i Sinai och det som enligt freds-avtalet med Israel skall vara en demilitariserad zon. I "jakten på terrorism" sker det med Israels goda minne.

De inre stridigheterna i Egypten har gjort det svårt att överblicka möjligheterna att korsa gränsen mot Gazaremsan, oavsett om man är palestinier, journalist, biståndsarbetare eller smugglare.

Vi stannar i Kairo i en vecka. Besöker utrikesministeriet och träffar en högre tjänsteman inom sektionen för palestinska frågor. Han tar vänligt emot vår ansökan att som journalister resa in i

Gaza via Rafah. Men allt förhalas och mot-arbetas och en vecka senare sitter vi på East Delta Bus som turister på väg mot Al Arish. Vi hade hoppats på att hamna bland fler turister men får istället stå ut med att höra hur det viskas om de "israeliska spionerna" bland övriga passagerare.

Den här gången slinker vi trots allt igenom nålsögat. Väl framme möter vi upp med Ali igen och han fortsätter att berätta om sitt arbete:

"Som jag sa tänker du säkert igenom att jobba i tunnarna tusen gånger. De som jobbar är mellan femton och tjugonio år. Det är ett tufft och slitsamt jobb. Om tunneln rasar finns ingen väg ut. Lönen är inte bra. Vi tjänar sjuttio svenska kronor per dag, men jag jobbar för brödpengar för mig och min familj. Döden är min arbetskamrat och humor är ett av sätten vi håller ut på. För ett tag sedan skämtade vi om att repen vi klättrar ned i tunnarna med kunde brista. Samma arbetspass var det vad som hände och min vän föll trettiofem meter och bröt ryggen. Nu skämtar vi inte längre i tunnarna."

Vi reser mot gränsen i en taxi med tonade rutor. På fyra mil passerar vi femton vägspärrar.

Min mobil ger ifrån sig en munter signal. Jag har fått ett sms från en ny teleoperatör; *Marhaba, Smell the jasmine and taste of olives. JAWWAL welcomes you to Palestine.*

Vi saknar fortfarande tillstånd att korsa gränsen och viker av på småvägar när vi kommer fram till den egyptiska sidan av Rafah.

Bilen svänger ned längs en smal gränd i ett bostadsområde. En förbipasserande får syn på oss, knackar på rutan och ryter lågmält till vår chaufför "Det här är ingen säker gata".

Lite längre ned stannar vi. Soldaterna syns inte längre till och gatan har blivit folktom. För första gången under resan är allt tyst.

Sedan öppnas hastigt en smal dörr bredvid bilen. "Ut" säger chauffören. Jag öppnar bildörren och stiger ut. "Huka dig! Skynda" ropar en man i dörröppningen med pannan full av svett. "Lämna väskorna"!

Vi rusar in i en trädgård som saknar insyn. Inne väntar ett större sällskap som välkomnar oss. Chauffören blir utfrågad om han kan ha blivit förföljd. Efter en stund har lugnet återkommit och vi blir bjudna på te. Vi är på besök i ett beduinhem och gästfriheten är stor. Jag behöver ursäkta mig och när jag öppnar den lilla dörren till vad jag förmodar är toaletten möter jag ett stort hål i golvet. Vi är framme vid tunneln.

Ali vill inte att vi gör oss några föreställningar om säkerheten.

"Israel letar ständigt efter tunnarna för att sedan låta F16-planen bomba oss. Om den egyptiska militären hittar oss leder de ned kloakvatten i tunnarna och slänger ned gasbomber. Knäcker du inte ryggen eller blir levande begravd kan du bli bombad, dränkt eller kvävd."

Nere i tunneln känner jag med ens igen mig. Den är på pricken lik farfar Mattias lönngång och på andra sidan hägrar Törnrosdalen, omgärdad av mur och vaktposter. Jag kryper tillbaka till Egypten och blir bjuden på en rejäl middag. Ali berättar om tunnarna, att de flesta är ett par hundra meter men kan bli kilometerlånga. För att bygga en tunnel som klarar av att komma under Egyptens underjordiska mur på trettio meter krävs noggranna uträkningar från ingenjörer. Före Gazaoffensiven fanns det tusentals tunnlar men fortfarande räknas de i hundratals.

Ali fortsätter att berätta om veckorna efter jul för snart tre år sedan.

"De siktade på allt; djur, träd, hem, män, kvinnor, barn – allt. Alla blev måltavlor. Men vi vande oss vid bombningarna, det blev vår musik. Idag är folk traumatiserade, men vi lever, eller överlever i en situation som vi inte själva råder över. Vi kanske lever eller dör, för oss det är normalt. Vi rör oss bakåt i tiden. Förr hade vi elektricitet, nu lagar vi mat på gasolspis och tänder stearinljus".

Vi lämnar Rafah och återvänder till Al Arish. Läget kring gränsen och inne i Gaza är ovanligt spänt. Inne på palestinskt territorium är myndigheterna för tillfället ovilliga att släppa igenom oss för vår egen säkerhet.

Dagen då vår hemresa är planerad ligger runt krönet så vi bestämmer oss för att bryta upp och återvända till Kairo utan att ha nått vår slutdestination. Det sista vi gör innan vi lämnar Al Arish är att ta några foton av ett förfallet nöjesfält, vägg-i-vägg med ortens polisstation.

Sedan bär det av, denna gång med taxi, genom öknen. Efter ett par timmar får chauffören ett oroligt samtal från sin far. Polisstationen är bombad med ett tiotal döda som följd.

Al Arish har intagits av en svartklädd gerilla, hundrafemtio man stark som skjuter från motorcyklar och jeepar. En timma senare är de försvunna.

Myndigheterna skyller på salafisterna, som just denna dag kallat till massmöte i Kairo. Israel pekar på Hamas och i världspressen heter det att Al Qaida nu fått ett fotfäste på Sinaihalvön. Eller som taxichauffören uttryckte det – tänk så passande för militärregimen med en ny ursäkt att låta greppet om Egypten hårdna.

Sista natten i Egypten träffar vi Ali en sista gång. Vi dricker te med mynta och delar en vattenpipa. Jag undrar vad han sätter sitt hopp till.

"Det bästa motståndet mot ockupation är BDS [bojkott, desinvestering, sanktioner] eftersom den väpnade motståndskampen inte biter. Den internationella bojkotten skämmer ut Israel i världspressen där vi palestinier som har svårt att nå ut. Därför är solidaritetsrörelserna med vårt folk oundgängliga."

Ali minns när Free Gaza Movement sände sina första skepp till Gaza två år före den första frihetsflottiljen.

"Efter de första skeppen 2008 var folk överlyckliga. För första gången anade vi ett slut på belägringen. Vi hade hopp, vi vägrar ge upp. Vi vill leva precis som alla andra folk. Frihetsflottiljen är ovärderlig för oss. Berätta för dina vänner i Sverige att det är vårt sista hopp."

Innan vi skiljs åt frågar jag om det är något särskilt han vill att jag skriver om. Palestinas James Dean ler.

"Ärligt talat är jag väldigt trött Rikard. Tack för allt min vän och du nästa gång du hälsar på, ta med dig friheten".

Rikard Björk